

После математической обработки результатов видно, что различие между группами недостоверно. В обеих группах занимающиеся совершали большое количество ошибок при ведении мяча. Как в экспериментальной группе, так и в контрольной были баскетболисты, которые совершали меньше ошибок при выполнении ведения мяча, были и те, у которых количество ошибок было значительным. Для определения исходного развития специальной ловкости баскетболистов, нами были проведены контрольные испытания. Из приведенных в таблице 1 данных видно, что принципиального различия между группами не выявлено; результаты тестов показывают, что обе группы не имеют значительных и достоверных отличий в уровне развития ловкости. Очевидным является тот факт, что количество попыток выполнения контрольного упражнения не сказывалось на результате. Некоторые занимающиеся достигали лучшего результата в первой попытке, некоторые во второй попытке.

Таблица 1

Определение исходного уровня развития специальной ловкости баскетболистов

Тест для определения уровня развития специальной ловкости	ЭГ	КГ	P-value
Челночный бег с оббеганием стоек	15,9±0,4	16,3±0,3	P>0,05 (P=0,43)
Иллинойский тест на маневренность (по Е.Р. Яхонтову)	11,8±0,4	11,9±0,3	P>0,05 (P=0,54)
Бег спиной вперед с оббеганием стоек поворотом подбором мяча	16,7±0,5	17,3±0,3	P>0,05 (P=0,36)

Для проверки уровня развития ловкости избранного нами контингента баскетболистов было проведено повторное тестирование подготовленности баскетболистов обеих групп. В повторное тестирование вошли те же тесты, которые использовались для определения исходного уровня развития телесной ловкости.

Таблица 2

Определение уровня развития специальной ловкости после педагогического эксперимента. Тесты для определения уровня развития специальной ловкости

Тест для определения уровня развития специальной ловкости	ЭГ	КГ	P-value
Челночный бег с оббеганием стоек	15,9±0,4	10,3±0,7	P>0,05 (P=0,03)
Иллинойский тест на маневренность (по Е.Р. Яхонтову)	11,8±0,4	8,9±0,5	P>0,05 (P=0,005)
Бег спиной вперед с оббеганием стоек поворотом подбором мяча	16,7±0,5	11,3±0,4	P>0,05 (P=0,009)

Математическая обработка статистических данных показала, что различие в подготовленности баскетболистов экспериментальной и контрольной групп является достоверным, следовательно, мы можем сделать вывод о повышении уровня развития специальной ловкости у баскетболистов экспериментальной группы. Для проверки влияния показателей специальной ловкости на эффективность ведения мяча в соревновательной деятельности баскетболистов было применено повторное педагогическое наблюдение. Учитывались ошибки, совершаемые при ведении мяча в свободном перемещении по площадке с ведением, при обыгрывании соперника, при переводах мяча с одной на другую руку, при попадании мяча в ногу соперника, свою и т. д.

Таблица 3

Количество ошибок, совершаемых при использовании ведения в соревнованиях после педагогического эксперимента

ЭГ	КГ	P-value
12,5 ± 1,2	8,6 ± 1,1	P<0,05 (P=0,0036)

После математической обработки результатов очевидно, что различие между группами достоверно. В обеих группах занимающиеся совершали разное количество ошибок при выполнении ведения мяча. В контрольной группе ошибок совершалось больше. Баскетболисты, которые совершали меньше ошибок при выполнении ведения мяча, входили в состав экспериментальной группы, в которой применялась разработанная методика развития специальной ловкости сопряжено с совершенствованием ведения мяча.

ВЫВОДЫ

В соответствии с результатами проведенного исследования, можно сделать вывод о том, что предположение об успешном внедрении в методику совершенствования техники ведения мяча упражнений, направленных на развитие ловкости, подтвердилось. Занимающиеся в экспериментальной группе сократили количество совершаемых ошибок при выполнении ведения мяча, тем самым повышая эффективность его использования. Стоит отметить, что модернизация методики путем включения упражнений, направленных на развитие специальной ловкости, значительно увеличила надежность использования ведения мяча юными баскетболистами в соревновательной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Нестеровский, Д.И. Баскетбол: теория и методика обучения / Д.И. Нестеровский. – М.: Академия, 2007. – 336 с.
2. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте / В.Н. Платонов – К.: Олимпийская литература, 1997- 583с.
3. Романенко В.А. Диагностика двигательных способностей / В.А. Романенко: учебное пособие. – Донецк: изд-во Дон НУ, 2005 – 290с.
4. Хромаев З.М., Родионов А.В. Основы планирования подготовки баскетболистов высокой квалификации: Метод, реком. — К.: КГИФК, 1991. — 28 с.
5. Яхонтов, Е.Р. Физическая подготовка баскетболистов / Е.Р. Яхонтов. – СПб.: Олимп, 2006. – 134 с. Минск.
6. Pfeifer H., Harre D. Fundamentals and principles of endurance training // Principles of Sport Training.- Berlin: Sportverlag, 1982.-P108-124
7. Reindell H., Roskamm H., Gerschler W. Das Intervalltraining. Physiologische Grubdlager, praktische Anwendung und Scheidigungsmoglichkeiten // Wissenschaftliche Schriftenreihe des Deutschen Sportbundes.- Barht, Munchen. – 1962. – bt.4 . – 6 s.

АНАЛІЗ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ 17 - 21-РІЧНОГО ВІКУ В ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

Сьогодні у вітчизняному футболі існує проблема яка пов'язана з процесом становлення молодих гравців і переходом їх до спорту вищих досягнень. Мета дослідження – провести аналіз змагальної діяльності футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до спорту вищих досягнень. Розглянуто техніко-тактичні дії юнаків під час змагальної діяльності. Здійснено порівняльний аналіз ігрової підготовленості футболістів 17 – 21-річного віку з гравцями професійних команд. Визначено, що юнаки за рівнем спортивної майстерності поступаються кваліфікованим футболістам тому не в змозі скласти їм конкуренцію і потрапити до складу професійної команди. Показано ряд принципових і системних відмінностей між традиційними і прогресивними підходами до організації змагань та побудови навчально-тренувального процесу у «перехідний» період. Визначено необхідність внесення змін у вітчизняну систему переходу юнаків у дорослий футбол.

Ключеві слова: футбол, юнаки, 17 – 21 років, техніко-тактичні дії, професійна команда.

Балан Б. А., Николаєнко В. В. Анализ соревновательной деятельности футболистов 17 - 21 - лет в период перехода в спорт высших достижений. Сегодня в отечественном футболе существует проблема, которая связана с процессом становления молодых игроков и переходом их в спорт высших достижений. Цель исследования - провести анализ соревновательной деятельности футболистов 17 - 21-летнего возраста в период перехода в спорт высших достижений. Рассмотрены технико-тактические действия юношей во время соревновательной деятельности. Осуществлен сравнительный анализ игровой подготовленности футболистов 17 - 21-летнего возраста с игроками профессиональных команд. Определено, что юноши по уровню спортивного мастерства уступают квалифицированным футболистам, поэтому не в состоянии составить им конкуренцию и попасть в состав профессиональной команды. Показано ряд принципиальных и системных различий между традиционными и прогрессивными подходами к организации соревнований и построения учебно-тренировочного процесса в «переходный» период. Определена необходимость внесения изменений в отечественную систему перехода юношей во взрослый футбол.

Ключевые слова: футбол, юноши, 17 - 21 лет, технико-тактические действия, профессиональная команда.

Balan B., Nikolaenko V. Analysis of competition activity of footballers 17 - 21 - years age in the period of passing to sport of higher achievements. Today in domestic football there is a problem that is related to becoming of young players and transition of them in sport of higher achievements. Research aim - to conduct the analysis of competition activity of footballers of 17 - 21- years age in the period of passing to sport of higher achievements. The technique – tactic actions of youths are considered during competition activity. The comparative analysis of playing preparedness of footballers of 17 - 21-летнего age is carried out with the players of professional commands. It is certain that youths on the level of sport mastery yield to the skilled footballers, therefore unable to compete to them and to get in the complement of professional command. The row of fundamental and system distinctions is shown between the traditional and progressive going near organization of competitions and construction of training process in a "transitional" period. The necessity of making alteration is certain for the home system of transition of youths in adult football.

Key words: football, youths, 17 - 21 years, technique – tactic actions, professional command.

Постановка проблеми. Однією з центральних проблем, яка сьогодні існує у футболі та інших командних видах спорту, є процес підготовки кваліфікованої молоді і перехід її до спорту вищих досягнень. З огляду на тривалість і складність підготовки юних спортсменів, не всі футбольні клуби ведуть активну діяльність з формування найближчого спортивного резерву, воліючи при цьому робити акцент на активну трансферну політику, спрямовану на придбання досвідчених гравців, здатних відразу ж демонструвати необхідний результат [3]. Встановлено, що рівень спортивної майстерності юних футболістів після закінчення навчання у дитячо-юнацькій спортивній школі не відповідає вимогам професійного футболу. Це виражається як у кількості, так і в якості виконання техніко-тактичних дій підкріплених відповідним рівнем спеціальної фізичної підготовленості. Зазначаючи необхідність демонстрації високих спортивних результатів на професійному рівні, тренер, кар'єра якого залежить від виступу команди, практично не враховує психофізіологічні особливості юнаків 17 – 21-річного віку при плануванні навчально-тренувального процесу та застосуванні відновлюючих заходів. Як наслідок, вимоги професійного футболу для більшої частини талановитої молоді стають надмірними, що призводить до перевтоми і високого рівня травматизму серед юнаків [7]. Вирішення проблеми підготовки молодих футболістів в період переходу до професійних команд повинен базуватися на планомірному процесі тренування із застосуванням адекватних віковим особливостям навантажень, що забезпечить ефективному становленню спортивної майстерності, систематичному зростанню функціональних можливостей і належну їх реалізацію [8]. Тому, розвиток вітчизняного футболу залежить від вдосконалення системи змагань та навчально-тренувального процесу на етапі підготовки до вищих досягнень, яка диктується тенденціями розвитку сучасного спорту і нагальною потребою в кваліфікованих молодих футболістах.

Дослідження виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 р.р. Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 2.3 "Науково-методичні засади удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності" (номер державної реєстрації 0111U001722).

Мета дослідження – провести аналіз змагальної діяльності футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до спорту вищих досягнень.

Методи дослідження: системний аналіз; метод порівняння і зіставлення; метод педагогічного спостереження; педагогічний експеримент, статистична обробка отриманих даних.

Результати дослідження та їх обговорення. Від того, наскільки ефективно здійснюється планування навчально-тренувального процесу підготовки футболістів 17 – 21-річного віку в макроциклі, багато в чому залежить підвищення їх фізичної і тактико-технічної підготовленості й відповідно продовження спортивної кар'єри. Аналіз і узагальнення даних змагальної практики футболістів 17 – 21-річного віку в професійних командах сезону 2012-13 рр. дозволило встановити (Рис. 1), що близько 20 % юнаків даного віку заявлені за клуби другої ліги, проте постійну ігрову практику мають окремі гравці, здебільшого 20-21 року. Це обумовлено відмінностями в рівні їх спеціальної підготовленості. Футболістів 17 – 21-річного віку, які були залучені до матчів першості України в складах професійних команд першої ліги близько 25 % з загальної кількості заявлених 18 %. Гравці 17 – 21-річного віку команд прем'єр-ліги, як правило виступають у турнірах дублерів (31 % гравців з числа 4 %, потрапивших до заявки на матч мають постійну ігрову практику).

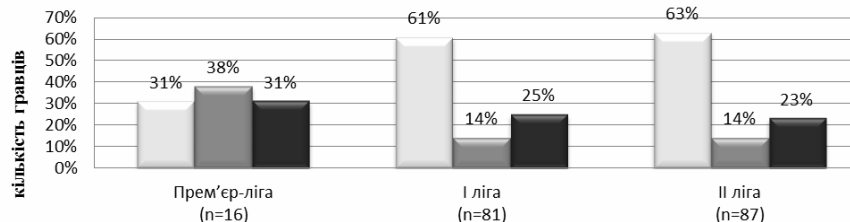

Рис. 1. Змагальна практика футболістів 17 – 21-річного віку в Чемпіонаті України серед професійних команд.

- не грали взагалі;
- грали в матчі менше 45 хв;
- грали в матчі більше 45 хв

Відсутність регулярної ігрової практики на професійному рівні для багатьох перспективних українських футболістів призводить до зниження рівня їх спортивної майстерності та вмотивованості, що має негативні наслідки насамперед для них самих і позначається на рівні виступів юнацької і молодіжної збірних [1, 8]. У зв'язку з цим надзвичайно важливим є виявлення результатів педагогічних впливів на спортсменів цього віку у динаміці 4-річного циклу шляхом дослідження рівня спортивної майстерності футболістів, починаючи з першого року після закінчення навчання в дитячо-юнацькій футбольній школі і закінчуючи 21-річним віком. Таке дослідження було проведено за участю 17 футболістів команди «1» (експериментальна група, навчально-тренувальний процес якої проходив за експериментальною програмою) та 17 спортсменів команди «2» (контрольна група навчально-тренувальний процес якої проходив за сформованою програмою). Гравці даних клубів брали участь у змаганнях серед команд віком до 21 року в м. Києві. Як відомо, у футболі специфіка змагальної діяльності ставить низку різних вимог не тільки до рівня розвитку окремих фізичних якостей та їх співвідношенню, а і до техніко-тактичного потенціалу [5, 6]. Таким чином, спеціальна підготовленість футболіста характеризується комплексним проявом швидкості, швидко-силових якостей, витривалості (спеціальної та загальної), відносної сили, координаційних здібностей та техніко-тактичної майстерності. Відомо, що вміння ефективно виконувати всі ігрові дії та прийоми є пріоритетним у комплексі вимог, що висувуються до атлетів, які спеціалізуються в спортивних іграх [10]. Зрозуміло, що спеціальна підготовленість найбільше проявляється в змагальній діяльності, коли до спортсменів висуваються жорсткі та різнохарактерні вимоги. Як зазначалося вище, у футболі для оцінки змагальної діяльності використовують показники ефективності ігрових дій команди в цілому і кожного гравця окремо. Проте, до цих пір не вироблено єдиної класифікації техніко-тактичних дій. Багатьма фахівцями в сфері футболу [4, 6, 11, 12] проводились дослідження, що характеризують зміни показників змагальної діяльності футболістів протягом річного циклу. Проте, наукові роботи, на наш погляд, не дозволяють з низки причин повною мірою відобразити динаміку змін структури змагальної підготовленості талановитих футболістів протягом періоду їх підготовки до виступів у професійних командах. По-перше, ці дослідження не характеризують зміни показників змагальної діяльності у футболістів з різним рівнем підготовленості – від 17 до 21 року. По-друге, авторами пропонуються різні варіанти класифікації ТТД. Отже, було проведено дослідження по виявленню змін в показниках змагальної підготовленості футболістів 17 – 21-річного віку щорічно протягом 4-річного циклу підготовки. Спираючись на дані літературних джерел, а також ґрунтуючись на результатах власних досліджень, встановлено, що аналіз і оцінку змагальної підготовленості футболістів різної кваліфікації правомірно проводити, використовуючи такі показники:

- короткі та середні передачі м'яча вперед, назад і поперек;
- довгі передачі;
- ведення м'яча;
- обведення;
- відбір;
- перехоплення;
- удари головою;
- удари по воротах;
- загальна кількість і ефективність виконання дій (ступінь ефективності технічної дії визначалась відсотком браку під час її виконання).

Ці показники реєструвалися щорічно, починаючи з 17 – 18-річного віку, протягом змагального періоду другого кола чемпіонату м. Києва серед гравців віком до 21 року. Матеріали дослідження в цілому підтверджують встановлену раніше в роботах авторів [4, 5, 6] закономірність: підвищення спортивної майстерності супроводжується зростанням обсягу і ефективності ТТД. Проте виявлено й інші закономірності. Так, за матч гравці 17 – 18-річного віку команди «1» у середньому виконують 96,4 коротких і середніх передачі м'яча вперед. У гравців команди «2» цей показник становив 92,4. Кількість таких дій у спортсменів 18 – 19 років команди «1» становила 96,2; команди «2» – 95,2. З віковим розвитком футболістів відбувається односпрямоване підвищення обсягу коротких і середніх передач уперед: команди «1» 19 – 20 років – 156,9; той же вік команди «2» – 134,1; команди «1» 20 – 21 рік – 166,5; той самий вік команди «1» – 144,9.

Футболісти команди «1» 17 – 18-річного віку, використовуючи короткі та середні передачі вперед, допускають 26,9 % браку. У спортсменів 18 – 19 років цей показник дорівнює 27,8 %. Встановлено, що підвищення спортивної майстерності від 19 до 21 року супроводжується зростанням ефективності виконання коротких і середніх передач уперед при зменшенні показників браку з 28,1 % у 19-річних до 23,7 % у 21-річних, тоді як у спортсменів команди «2» відповідного віку ці показники становили 27,8 % ; 26,9 % ; 29,9 % та 27,9 % браку. Кількість коротких і середніх передач м'яча назад і поперек під час змагальної діяльності гравців команди «1» мала наступну динаміку: 17 – 18 років - 128,2 ТТД; 18-19 років достовірно зниження до 98,9 ($p < 0,01$); 19-20 років достовірно підвищення 121,1 ($p < 0,05$); 20-21 років - 140,1. Одночасно з підвищенням кваліфікації від 17 до 19 років на статистично значущу величину знижується показник браку при використанні гравцями команди «1» коротких і середніх передач м'яча назад і поперек - відповідно з 22,5 % ($p < 0,01$) до 15,9 % ($p < 0,05$). У гравців 20 – 21-річного віку мало місце зростання браку до 19,1 %.

Динаміка використання довгих передач м'яча в матчі футболістами від 17 до 21 року має такий характер. Команда «1»: гравці 17 – 18 років – 53,7 передачі, 18 – 19 років – 38,8 передачі, 19 – 20 років – 55,1 передачі, 20 – 21 років – 65,9 передачі. Команда «2»: 17 – 18 років – 49,1 передачі, 18 – 19 років – 41,4 передачі, 19 – 20 років – 44,7 передачі, 20 – 21 років – 49,7 передачі. Загальнокомандний відсоток браку за гру під час виконання довгих передач футболістами команди «1» становив: 17 – 18 років – 51,9 %, 18 – 19 років – 51,2 %, 19 – 20 років – 47,5 %, у 20 – 21-річних – 35,3 %. У гравців команди «2» відповідно: 17 – 18 років – 62,8 %, 18 – 19 років – 56,9 %, 19 – 20 років – 49,5 %, у 20 – 21-річних – 45,5 %. 35,6 ведень м'яча в середньому за матч виконують спортсмени 17 – 18 років команди «1». У футболістів 18 – 19 років цей показник вищий на статистично значущу ($p < 0,05$) величину – 47,1. Число ведень м'яча у футболістів 19 – 20 років – 39,7. Найбільшу кількість ведень м'яча застосовують у грі 20 – 21-річні гравці команди «1» – 49,1, а найменшу 17 – 18-річні спортсмени команди «2» – 31,4. Паралельно підвищенню спортивної майстерності у гравців від 17 до 21 років, неухильно зростає ефективність виконання ведення м'яча: з 6,9 % браку у спортсменів 17 – 18-річного віку до 3,9 % браку у 20 – 21-річних гравців команди «1» та з 8 до 5,2 % браку у гравців від 17 до 21 років команди «2».

Гравці 17 – 18 і 18 – 19 років як команди «2», так і команди «1» використовують в змагальній діяльності порівняно малу кількість обведень суперника – в середньому за гру – 32 і 33 обведення відповідно. З віковим розвитком число цих ТТД підвищується, при цьому удосконалення має достовірний ($p < 0,01$) характер у 19 – 20-річних футболістів – 62,2 обведення, а у 20 – 21-річних – 72,3 обведення (команда «1»). 32,5 % браку допускають в грі футболісти 17 – 18 років команди «1» при використанні обведень. Застосування обведень гравцями 18 – 19 років тієї самої групи супроводжується статистично значущим ($p < 0,05$) підвищенням браку до 38,9 %. Цей показник достовірно ($p < 0,01$) знижується у 19 – 20-річних футболістів – 31,1 %; а у 20 – 21-річних він становить 33,5 %. У футболістів команди «2» ці показники мали наступну тенденцію: 17 – 18 років - 37,5 % браку, 18 – 19 років - 36,4 %, 19 – 20 років - 33,7 % . Збільшення кількості відборів м'яча в матчі характеризується зростанням спортивної майстерності футболістів від 17 до 21-річного віку, проте дані команди «1» та команди «2» значно відрізняються:

- команда «1»: 17 – 18 років – 22,9 відбора, 18 – 19 років – 25,3 відбора, 19 – 20 років – 29,2 відбора, 20 – 21 рік – 41,1 відбора. Статистично значущі відмінності відмічаються 18 – 19 і 19 – 20-річними гравцями ($p < 0,05$). Виконуючи відбори м'яча, гравці 17 – 18-річного віку мають відсоток браку в середньому за гру на рівні 21,5 %. Поступово знижуючись, цей показник становить у спортсменів 18 – 19 років 18,8 % , у гравців 19 – 20-річного віку – 17 % . До 24 % ($p < 0,01$) підвищується брак у 20 – 21-річних футболістів.

- команда «2»: 17 – 18 років – 22,9 відбора, 18 – 19 років – 24,3 відбора, 19 – 20 років – 25,4 відбора, 20 – 21 рік – 26,4 відбора. Виконуючи відбори м'яча, гравці 17 – 18-річного віку мають відсоток браку в середньому за гру на рівні 22,7 % . Поступово знижуючись, цей показник становить у спортсменів 18 – 19 років 21,4 % , у гравців 19 – 20-річного віку підвищується – 22 % . До 22,2 % підвищується брак у 20 – 21-річних футболістів.

Кількість перехоплень м'яча в грі у футболістів 17 – 18 років в середньому становила: команда «1» – 98,1, команда «2» – 94,4. Найчастіше цей прийом використовують гравці команди «1» у 18 – 19 років – 112,1. Найбільше число перехоплень – 167,5 – виконують у грі 19 – 20-річні футболісти, при цьому між даними 18 – 19 і 19 – 20-річними відмічаються статистично значущі ($p < 0,01$) відмінності. Достовірно ($p < 0,01$) знижується кількість перехоплень – до 133,2 за гру у 20 – 21-річних спортсменів.

Ефективність використання перехоплень м'яча в змагальній діяльності у гравців від 17 до 20 років у обох групах знаходиться приблизно на одному рівні, проте показники команди «1» характеризуються вищим відсотком браку: 17 – 18 років – 51,1 %; 18 – 19 років – 52,4 %; 19 – 20 років – 50,7 %. Зниження браку на статистично значущу ($p < 0,01$) величину – до 38,3 % – спостерігається при виконанні перехоплень у 20 – 21-річних футболістів.

За матч гравці 17 – 18 років команди «2» у середньому виконують 44,6 передачі м'яча головою, ударів головою, єдиноборств за "верхові" м'ячі. Цей показник у футболістів 17 – 18 років команди «1» у середньому становить – 42,1. Більш низький показник гри головою (33,2) мають футболісти 18 – 19 років команди «1», причому зниження носить статистично значущий ($p < 0,01$) характер. Достовірно ($p < 0,01$) підвищення кількості технічних прийомів у грі на "другому поверсі" – до 41,6 – спостерігається у спортсменів 19 – 20 років команди «1» та до 48,6 – у футболістів 19 – 20 років команди «2». Подальше зростання спортивної майстерності футболістів команди «1» супроводжується збільшенням обсягу передач головою, ударів головою і єдиноборств за "верхові" м'ячі. Так, у 20 – 21-річних футболістів цей показник становить 52 ТТД, тоді як у гравців того самого віку команди «2» залишається на рівні 48,6.

З найменшою ефективністю в змагальній діяльності виконують різні прийоми гри головою спортсмени команди «1»: гравці 17 – 18 років – брак становить 49 %; на статистично значущу ($p < 0,05$) величину менше цей показник у футболістів 18 – 19 років – 42,2 %. Застосовуючи в грі передачі м'яча головою, удари головою і єдиноборства на "другому поверсі", 19 – 20-річні допускають 45,8 % браку. Брак названих ТТД у 20 – 21-річних футболістів команди «1» найменший і становить 44 % . У спортсменів цього віку команди «2» цей показник менший – 44,6 % . 15,2 ударів по воротах у середньому за матч виконують футболісти 17 – 18 років як команди «1», так і команди «2». Підвищується число даного ТТД у спортсменів 18 – 19 років команди «1» – 16,2 удара, тоді як кількість ударів по воротах у середньому за матч гравцями 18 – 19 років команди «2» залишається незмінною. З віковим розвитком футболістів від 19 до 21 року спостерігається кількісний прогрес показників ударів

по воротах, проте у гравців команди «1» він кращий, ніж у футболістів команди «2»: 19 – 20 років – 18 проти 16 ТТД, 20 – 21 рік – 19 проти 17 ТТД.

Спортсмени команди «1» з віковим розвитком від 17 до 21 років допускають все менше браку, виконуючи удари по воротах суперника. Так 52 % браку припускаються гравці 17 – 18 років. У футболістів від 18 до 20 років 49,8 і 42 % браку відповідно; при цьому зниження в останньому випадку має статистично значущий ($p < 0,05$) характер. Незначне збільшення браку – до 44,6 % – при виконанні ударів по воротах спостерігається у 20 – 21-річних футболістів.

51 % браку допускають у матчі спортсмени 17 – 18 років команди «2», виконуючи удари по воротах суперника. У футболістів 18 – 19 років цей показник підвищується до 52 %, тоді як від 19 до 21 років відмічається тенденція до зниження браку – 51 і 49 % відповідно. Динаміка зміни сумарних показників (найкращих за увесь 4-річний період підготовки) ТТД у футболістів від 17 до 21 року команди «1» виглядає наступним чином. Загальна кількість ТТД у спортсменів 17 – 18 років становить 528,5. У гравців 18 – 19 років аналогічний показник нижчий – 502,1 ТТД. Із ростом майстерності спортсменів від 19 до 21 року чітко простежується тенденція до збільшення загального обсягу ТТД за матч: 19 – 20 років – 690,6, 20 – 21 рік – 733,6. Необхідно відмітити, що при цьому статистично значущі ($p < 0,01$) відмінності між даними спортсменів 18 – 19 та 19 – 20 років.

Розглянуті показники команди «2» у період від 17 до 21 року, на відміну від даних команди «1», поступово збільшуються і становлять відповідно 507,5; 517,7; 601,8 і 641,8 ТТД. Ефективність виконання ТТД в умовах змагальної діяльності неухильно зростає з віковим розвитком від 17 до 21 року як у футболістів команди «2» та команди «1». Так, зафіксовано такі середні значення показників сумарного браку всіх ТТД за матч:

- команда «1» 17 – 18 років – 35,5 %; 18 – 19 – 33,4 %; 19 – 20 – 32,2%; 20 – 21 рік – 29,4 %;
- команда «2» 17 – 18 років – 39,2 %; 18 – 19 – 38,3 %; 19 – 20 – 37,9 %; 20 – 21 рік – 36,7 %;

На рисунок 2 відображені кращі – за всі змагальні періоди 4 років підготовки – командні показники ТТД спортсменів від 17 до 21 року.

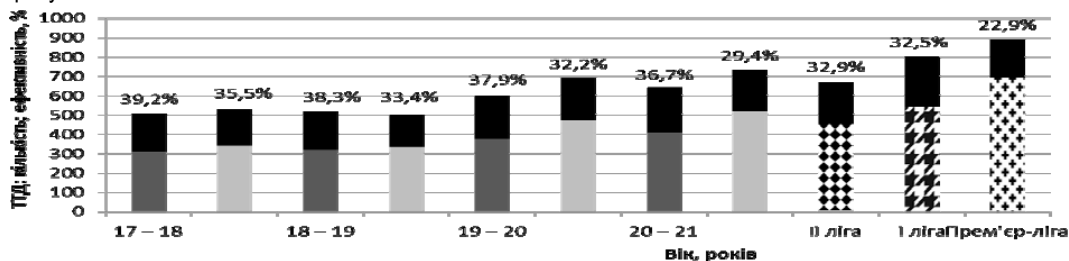

Рис. 2. Техніко-тактичні дії футболістів 17 – 21-річного віку у складі команд різного рівня кваліфікації:

- гравці команди «2»;
- гравці команди «1»;
- брак;
- гравці другої ліги;
- гравці першої ліги;
- гравці прем'єр-ліги

Кількість та ефективність виконання ТТД в умовах змагальної діяльності неухильно зростає з віковим розвитком від 17 до 21 року. У результаті проведеного порівняльного аналізу ТТД футболістів 17 – 21-річного віку, які брали участь у першості м. Києва серед команд гравців до 21 року та модельними показниками ТТД футболістів професійних команд різних ліг першості України [9] встановлено, що юні футболісти 17 – 18-річного віку (після закінчення навчання в ДЮСШ) не спроможні конкурувати з гравцями професійних команд другої ліги. І лише в 21-річному віці відповідно до загальної кількості ТТД можна рекомендувати гравців команди «1» клубам другої ліги чемпіонату України з футболу. Таким чином, проведені дослідження свідчать що у футболі юнаки виходять на рівень спорту вищих досягнень у 19 – 21-річному віці після 10 – 12-ти років регулярних тренувань [8]. В окремих випадках спостерігається зменшення або збільшення часу підготовки, обумовленого індивідуальними особливостями становлення спортивної майстерності футболіста [10].

ВИСНОВКИ

Визначено, що результати змагальної підготовленості футболістів 17 – 18-річного віку після закінчення навчання в ДЮСШ порівняно з гравцями професійних команд другої ліги першості України суттєво нижчі: короткі і середні передачі вперед – $96,4 \pm 4,82$ ($p > 0,05$), брак – $26,9 \pm 1,29$ % ($p > 0,05$); короткі і середні передачі назад і поперек – $128,2 \pm 5,11$ ($p < 0,01$), брак – $22,5 \pm 0,63$ % ($p < 0,01$); довгі передачі – $53,7 \pm 4,23$ ($p < 0,01$), брак – $52,8 \pm 2,05$ % ($p < 0,01$); обведення – $31,9 \pm 2,54$ ($p > 0,05$), брак – $32,5 \pm 2,08$ % ($p < 0,05$); відбори – $22,9 \pm 1,7$ ($p > 0,05$), брак – $21,5 \pm 1,05$ % ($p > 0,05$); перехвати – $98,1 \pm 4,99$ ($p > 0,05$), брак – $51,1 \pm 2,57$ % ($p > 0,05$); гра головою – $42,1 \pm 1,35$ ($p < 0,01$), брак – $49 \pm 1,44$ % ($p < 0,01$).

Дослідження даних змагальної практики футболістів 17 – 21-річного віку, які отримали контракт в професійних футбольних командах України, говорить про те, що у них відсутня регулярна ігрова практика.

Встановлено, що низька ефективність функціонування дитячо-юнацького та резервного футболу в контексті завершення активної спортивної діяльності великої кількості випускників ДЮСШ і СДЮШОР в період їх переходу до професійних команд в Україні (близько 70 %) обумовлена відсутністю збалансованої системи переходу юнаків у дорослий футбол. У результаті талановитій молоді доводиться самостійно вирішувати проблему переходу в професійний спорт.

Для підвищення ефективності діяльності суб'єктів резервного футболу в м. Києві було розроблено програму підготовки футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд відповідно до обґрунтованих організаційно-методичних засад:

- для системи підготовки: розширено стадію базової підготовки зі встановленням оптимального режиму навчально-тренувальної роботи;
- для системи змагань: встановлено оптимальний режим і формат змагальної практики.

Виявлено, що у 20 – 21-річному віці гравці досягають модельного рівня спеціальної фізичної підготовленості футболістів професійних команд другої ліги першості України, що забезпечує ефективну реалізацію техніко-тактичного потенціалу впродовж ігрового часу змагальної діяльності, який виражається в підвищенні кількості і якості виконання технічних прийомів: короткі і середні передачі вперед – $166,5 \pm 6,8$ ($p > 0,05$), брак – $23,7 \pm 1,65$ % ($p > 0,05$); короткі і середні передачі назад і поперек – $139,1 \pm 7,21$ ($p < 0,05$), брак – $18,5 \pm 1,07$ % ($p < 0,01$); довгі передачі – $66,1 \pm 4,94$ ($p > 0,05$), брак – $34,9 \pm 2,85$ % ($p > 0,05$); обведення – $71,4 \pm 4,67$ ($p > 0,05$), брак – $32,3 \pm 1,28$ % ($p < 0,05$); відбори – $40 \pm 1,38$ ($p > 0,05$), брак – $23 \pm 0,69$ % ($p > 0,05$); перехвати – $131,6 \pm 5,11$ ($p > 0,05$), брак – $37,9 \pm 1,92$ % ($p > 0,05$); гра головою – $51 \pm 3,88$ ($p > 0,05$), брак – $43 \pm 1,54$ % ($p < 0,05$).

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрачний О.В. Анализ соревновательной деятельности футболистов высокой квалификации с учетом игровых амплуа / О.В. Байрачный // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 8. – С. 7 – 10.
2. Балан Б.А. Особливості відбору футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень на основі тестування кандидатів до професійних команд / Б.А. Балан // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 1. – С. 8 – 12.
3. Балан Б.А. Особливості управління підготовкою футболістів 17-21-річного віку в період переходу до професійних команд / Б.А. Балан // Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей VIII Міжнародної наукової конференції, 10-11 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. – К. – С. 56 – 58.
4. Золотарев А. П. Структура и содержание многолетней подготовки спортивного резерва в футболе: автореф. дис. на соиск. уч. степ. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры” / А. П. Золотарев. – Краснодар, 1997. – 50 с.
5. Костюкевич В. М. Контроль і аналіз змагальної діяльності в елітному футболі / В. М. Костюкевич // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вип. 9. – Вінниця, 2010. – С. 80 – 88.
6. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов: монография / Г.А. Лисенчук. — К.: Олимп. лит. – 2003. – 271 с.
7. Ніколаєнко В. В. Практичні аспекти вдосконалення тренувальної діяльності та системи проведення змагань на етапі підготовки до вищих досягнень у футболі / В. В. Ніколаєнко, Б. А. Балан // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. 23 – 27.
8. Николаенко В. В. Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства / В. В. Николаенко. – К.: Саммит-книга, 2014. – 336 с.
9. Перевозник В.І., Перцухов А.А. Дослідження рухової активності футболістів 17 – 19 років в умовах змагальної діяльності / В. І. Перевозник, А. А. Перцухов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту». – 2010. – № 4. – С. 53 – 57.
10. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение / В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2013. – 624 с.
11. Шамардін В. М. Технологія управління системою багаторічної підготовки футбольних команд вищої кваліфікації спорту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24. 00. 01 „Олімпійський та професійний спорт” / В. М. Шамардін. – Львів, 2013.–35 с.
12. Turpin V. Preparation et Entraînement du Footballeur / V. Turpin: Editions Amphora, 2002. – Tome 1. – 254 p.

Без'язичний Б. І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

РОЗРОБКА ДІАГНОСТИЧНОЇ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Розробка діагностичної програми дослідження етичної компетентності майбутніх учителів. У статті розкривається зміст діагностичної програми виявлення рівнів етичної компетентності майбутнього вчителя. Розглянуто особливості вимірювання сформованості компонентів етичної компетентності: професійно-мотиваційного, емоційно-чуттєвого, когнітивно-настановчого, операційно-поведінкового, рефлексивно-самотворчого. Автор зазначає, що наявність у структурі етичної компетентності майбутнього вчителя зазначених компонентів передбачає включення до комплексу діагностики відповідних груп методів, які б давали можливість отримати дані про рівень сформованості у студентів кожного з указаних компонентів і досліджуваної якості в цілому. Наголошується на тому, що окремі методи й діагностичні методики не є абсолютно надійними й вірогідними, тому в процесі експерименту доцільно використовувати комплекс діагностичних методик і процедур. Серед методів, що увійшли до «діагностичного пакету», такі найбільш поширені методи, як педагогічне спостереження, тестування й анкетування, а також методи експертних оцінок і незакінчених речень.

Ключові слова: діагностика, емпіричні методи дослідження, етична компетентність, майбутній учитель.

Без'язичний Б. І. Разработка диагностической программы исследования этической компетентности будущих учителей. В статье раскрывается содержание диагностической программы выявления уровней этической компетентности будущего учителя. Рассмотрены особенности измерения сформированности компонентов этической компетентности: профессионально-мотивационного, эмоционально-чувственного, когнитивно-установочного, операционно-поведенческого, рефлексивно-самотворческого. Автор отмечает, что наличие в структуре этической компетентности будущего учителя указанных компонентов предусматривает включение в комплекс диагностики соответствующих групп методов, которые бы давали возможность получить данные об уровне сформированности у